

Straatnamen F-Buurt: Vrijheidsstrijders

In de F-Buurt is een groot deel van de oorspronkelijke Bijmerflat Florijn en kleinere delen van de flats Fleerde en Frissestein behouden gebleven tijdens de grote transformatie van de Bijmer. De oorspronkelijke hoogbouwwijk werd verbouwd tot een veelzijdig stedelijk gebied met een netwerk van straten waar hoog- en laagbouw elkaar afwisselen. Die nieuwe straten, pleinen en hofjes kregen allemaal namen van vrijheidsstrijders.

Martin Ennals was een Britse mensenrechtenverdediger. Ennals diende als de secretaris-generaal van Amnesty International van 1968 tot 1980. Hij ging vervolgens helpen bij het oprichten van de Britse mensenrechtenorganisatie ARTIKEL 19 in 1987 en International Alert in 1985.

Andrej Sacharov was een Russisch atoomgeleerde, dissident en politicus. Sacharov ontwikkelde vanaf eind jaren vijftig belangstelling voor de ethische kanten van de wapenindustrie en werd voorvechter van de rechten van de mens en hervormingen in de Sovjet-Unie. De eerste publicatie waarmee hij bij het grote publiek bekendheid kreeg is *Pleidooi voor een menswaardig bestaan* en *Gedachten over vreedzame coëxistentie en vrijheid*. Voor zijn inspanningen kreeg Sacharov in 1975 de Nobelprijs voor de Vrede.

Raoul Wallenberg was een Zweeds architect en zakenman die als speciale gezant van de Zweedse regering in de Tweede Wereldoorlog als vrijwilliger naar Hongarije vertrok om het leven van Joden te redden.

Ken Saro-Wiwa was lid van de Ogoni, een etnische minderheid waarvan het oorspronkelijke land in de Nigerdelta gebruikt wordt voor oliewinning sinds de jaren 50. Als president van de *Movement for the Survival of the Ogoni People* (MOSOP) voerde Saro-Wiwa een geweldloze campagne tegen de schade aan het milieu door de activiteiten van multinationale oliemaatschappijen zoals Shell en BP.

Saro-Wiwa was tevens een succesvol zakenman, romanschrijver en televisieproducent en werd meerdere keren zonder proces opgesloten door de Nigeriaanse militaire overheid.

In 1995 werden Saro-Wiwa en acht andere MOSOP-leiders opgehangen door de Nigeriaanse militaire regering onder generaal Sani Abacha. Dit veroorzaakte de onmiddellijke schorsing van Nigeria als lid van het Gemenebest van Naties.

Claus van Amsberg, was de prins-gemaal van prinses Beatrix der Nederlanden.

Hij had een voorliefde voor Afrika en was zeer betrokken bij het wel en wee van ontwikkelingslanden. In 1984 werd hij benoemd tot inspecteur-

generaal Ontwikkelingssamenwerking, een functie waarin hij veel landen moest bezoeken.

In 1996 stelde de regering ter gelegenheid van zijn zeventigste verjaardag het Prins Claus Fonds in. Het fonds keert geldbedragen uit ter ondersteuning van cultuur en ontwikkeling in ontwikkelingslanden.

Elizabeth Cady Stanton was een Amerikaanse suffragette en burgerrechtenactiviste. Ze was een voorvechtster in de strijd voor het vrouwenkiesrecht in de Verenigde Staten.

In 1881 schreef Cady Stanton mee aan *The history of woman suffrage*, een vierdelig werk over de geschiedenis van de emancipatiestrijd. In 1888 stond zij mede aan de wieg van de Internationale Vrouwenraad, een organisatie die nog steeds bestaat

Martin Niemöller was een Duits predikant en theoloog geboren te Lippstadt, Duitsland, in 1892. Niemöller was anti-communistisch en steunde Hitler bij zijn greep naar de macht. Toen Hitler de nadruk legde op het idee van staat boven religie raakte Niemöller gedesillusioneerd. Hij werd leider van een groep Duitse geestelijken die zich verzetten tegen Hitler.

In 1937 werd hij gearresteerd en kwam uiteindelijk in de concentratiekampen Sachsenhausen en Dachau terecht. Niemöller werd in 1945 bevrijd door de Geallieerden. Hij bleef ook na de oorlog geestelijke.
Niemöllers visie op waarom de nazi's gaandeweg zoveel macht verwierven:

*Toen de nazi's de communisten arresteerden, heb ik gezwegen;
ik was immers geen communist.
Toen ze de sociaaldemocraten gevangenzetten, heb ik gezwegen;
ik was immers geen sociaaldemocraat.
Toen ze de vakbondsleden kwamen halen, heb ik niet geprotesteerd;
ik was immers geen vakbondslid.
Toen ze de Joden opsloten, heb ik niet geprotesteerd;
ik was immers geen Jood.
Toen ze mij kwamen halen
was er niemand meer, die nog protesteren kon.*

Chico Mendes was een Braziliaans vakbondsleider en milieuactivist.

Onder leiding van Chico Mendes verenigden de Braziliaanse rubberappers zich. Chico Mendes werd een symbool voor milieuorganisaties en werd uitgenodigd op lezingen en congressen. En zo wist hij steeds meer het probleem van het ontbossen van het regenwoud wereldkundig te maken. In 1988 werd zijn droom werkelijkheid. Een grote boerderij werd onteigend en een uitgebreid gebied werd beschermd verklaard. Maar het succes kwam te laat. Onder de landeigenaren was de woede inmiddels hoog opgelopen. Vanaf 1979 werd Chico Mendes al bedreigd en belaagd, maar nu vreesde hij voor zijn leven. Op 22 december 1988 werd hij uiteindelijk voor zijn huis in Xapurí doodgeschoten. De moord leidde tot een proces waarbij twee landeigenaren werden veroordeeld. Maar hun gevangenisstraf werd in hoger beroep weer ongedaan gemaakt.

Nadjezda Mandelstam was een Russisch dissidente schrijfster en echtgenote van de dichter Osip Mandelstam.

Osip werd in 1934 gearresteerd en samen met Nadjezda verbannen vanwege zijn epigram met een voor Stalin beledigende inhoud.

Na Osips tweede arrestatie en overlijden in een doorvoerkamp in 1938 leidde Mandelstam een zwerfend bestaan om arrestatie te voorkomen, waarbij ze regelmatig van adres en baan wisselde. Ze zag het als haar levenstaak de poëzie van Osip te bewaren voor het nageslacht. Ze leerde daarvoor het oeuvre van haar man uit haar hoofd.

Na Stalins dood kon Mandelstam terugkeren naar Moskou en publiceerde ze haar tweedelige memoires.

Naar aanleiding van de angsten die haar man moest doorstaan, en die leidden tot een zelfmoordpoging van zijn kant, kwam Nadjezda tot een interessante beschrijving van het creatieve proces van een dichter en de psychische kwetsbaarheden die daarmee samenhangen. Ze legde er de nadruk op dat een gedicht ontstaat vanuit het onderbewuste en niet door bewuste associatie. Het daaropvolgende zoekproces naar woorden is een proces dat de dichter geheel beslag neemt.

In 1979 droeg Mandelstam haar Osip Mandelstam-archieven over aan de Princeton University. Ze stierf op 81-jarige leeftijd.

Humberto Delgado was een generaal van de Portugese luchtmacht en politicus.

Aanvankelijk fervent aanhanger van de rechtse dictatuur van António Salazar, werd hij daarna toch gedreven naar de democratische en stelde zich namens de oppositie verkiesbaar voor de Portugese presidentsverkiezingen van 1958.

De 'generaal zonder angst' Humberto Delgado daagde de Portugese dictatuur van Salazar uit. Het regime sidderde van angst, maar uiteindelijk moet Delgado zijn moed bekopen met de dood en kreeg Salazar vrij spel voor zijn desastreuze koloniale oorlogen in Afrika.

Janusz Korczak was kinderarts en pedagoog in Warchau, Polen, en gaf kinderen in zijn weeshuis een stem, en Korczak leerde van kinderen door daadwerkelijk naar hen te luisteren.

'Een kind dat geslagen wordt, leert slaan; een kind dat gerespecteerd wordt, leert respect.' (Janusz Korczak)

De Duitsers hebben de kinderen met Janusz Korczak en andere medewerkers in 1942 weggevoerd naar Treblinka, een concentratiekamp. Daar zijn ze vermoord.

Patrice Lumumba was een Congolees politicus, leider naar de onafhankelijkheid van België en eerste democratisch verkozen premier van de Republiek Congo.

Slechts twee weken later, werd Lumumba's regering afgezet in een staatsgreep tijdens de Congocrisis. Hij werd gevangengenomen en geëxecuteerd, 7 maanden na zijn premierschap. Hij wordt in het huidige Congo-Kinshasa beschouwd als een "nationale held". Over de hele wereld is Lumumba een symbool geworden van vrijheid, onafhankelijkheid en cultuur.

Milovan Djilas was een Joegoslavisch communistisch politicus.

In 1946 werd na de verkiezingsoverwinning van de communisten de Federale Volksrepubliek Joegoslavië opgericht. Tito werd premier en Djilas vicepremier.

In zijn boek *De Nieuwe Klasse: Een Analyse van het Communistische Stelsel* wees Djilas op het ontstaan van een geprivilegieerde bureaucratische klasse binnen de communistische wereld. Na het verschijnen van dit boek - dat direct daarop in Joegoslavië werd verboden -, belandde Djilas om zijn denkbeelden in de gevangenis.

In de jaren 60 belandde Djilas weer achter de tralies toen zijn boek *Gesprekken met Stalin* verscheen. In de jaren 80 kwam Djilas definitief vrij. Sedertdien had hij kritiek op het groeiende nationalisme in Joegoslavië.

Seán MacBride was een Iers jurist en politicus.

In 1948 werd MacBride voor een kleine nationalistische partij gekozen in het Ierse parlement Dáil Éireann. Na de verkiezingen van 1948 ontstond in het parlement een nieuwe meerderheid die leidde tot de Interparty-coalitie. In dat kabinet werd MacBride minister voor Buitenlandse Zaken. In die hoedanigheid had hij een grote invloed op het besluit om Ierland buiten de NAVO te houden. Hij werd bij de verkiezingen van 1951 en 1954 herkozen, maar verloor in 1957 zijn zetel. Na zijn jaren in de politiek hervatte hij zijn werk als advocaat. Hij was een van de medeoprichters van Amnesty International. Zijn strijd voor de mensenrechten werd in 1974 gehonoreerd met de toekenning van de Nobelprijs voor de Vrede. In 1976 ontving hij daarnaast ook de Leninprijs voor de Vrede.

Raphael Lemkin, was een Poolse jurist van Joodse komaf. Hij is de geestelijke vader van het begrip genocide.

Lemkin studeerde aanvankelijk taalkunde in Lvov in Oost-Polen. Tijdens zijn studie werd stukje bij beetje in Europa bekend dat in het revolutionaire Turkije een massamoord had plaatsgevonden op de Armeniërs. Dit liet hem niet meer los, en hij stapte over naar de studie rechten.

Uiteindelijk kwam hij in de Verenigde Staten terecht, waar hij ging doceren aan een universiteit in Noord-Carolina. Direct begon hij een campagne om de neutrale Verenigde Staten te bewegen tot deelname aan de oorlog. Hij waarschuwde president Roosevelt voor een massamoord op de joden in Duitsland en Europa. De president vroeg om geduld.

In 1944 publiceerde Lemkin zijn studie "Axis rule in occupied Europe", waarin hij de uitroeiing van de joden analyseerde als het "systematisch en planmatig vernietigen van een bevolkingsgroep". Aan deze omschrijving koppelde hij een naam: *genocide*. De van huis uit linguïst Lemkin stelde het woord samen uit "genos" (Grieks: *volk*) en het achtervoegsel -cide (van Latijn, caedere: *doden*).

Na veel lobbywerk wist hij van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties de opdracht te krijgen om een ontwerpverdrag tegen genocide op te stellen. Op 9 december 1948 nam de Assemblée het verdrag unaniem aan. Lemkins levenswerk was voltooid.